

Elżbieta Loska

Cuius regio eius religio? - zjazd historyków państwa i prawa, Lublin 22-24 września 2006 roku

Zeszyty Prawnicze 7/1, 393-398

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sesję tą zakończyła krótka dyskusja.

Druga sesja tego dnia poświęcona była historii prawa rzymskiego, a przewodniczył jej prof. Tomasz Giaro z Uniwersytetu Warszawskiego. Pierwsze referaty wygłosili prof. Bronisław Sitek (UW-M): *Stosowanie prawa rzymskiego w ustawach municypalnych. Studium prawno-historyczne na tle 'Tabula Heracleensis' i 'lex Irnitana'*, dr Marek Sobczyk (UMK): *Prawo rzymskie przed Europejskim Trybunałem Sprawiedliwości* i dr Łukasz Marzec (UJ): *Wizja prawa rzymskiego w Europie w świetle poglądów Artura Ducka*. Kolejnymi referentami byli ks. dr Stanisław Józwiak (KUL): *Rola biskupa w państwie rzymskim w świetle korespondencji św. Augustyna* oraz dr Miron Wolny (UW-M): *Lex Claudia a rozwój kariery politycznej Gajusza Flaminiusza*. Sesję zakończyły wystąpienia mgr Renaty Wiadernej-Kuśnierz (UMCS): *Prawo rzymskie na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie w okresie międzywojennym* i mgr Karoliny Chytlę (UJ): *Prawo rzymskie kluczem do zrozumienia dziedzictwa prawa prywatnego Europy*.

Spotkanie zamknęła dyskusja nad przyszłością polskiej romanistyki.

Agnieszka Stępkowska*

'CUIUS REGIO EIUS RELIGIO?' – ZJAZD HISTORYKÓW PAŃSTWA
I PRAWA, LUBLIN 22-24 WRZEŚNIA 2006 ROKU

W dniach 22-24 września 2006 r. odbył się zorganizowany przez Katedrę Historii Państwa i Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Zjazd Historyków Państwa i Prawa. Wzięli w nim udział przedstawiciele ośrodków uniwersyteckich w Polsce. Łącznie referaty wygłosiło 60 osób.

Zjazd otworzył – rano w piątek 22 września w Collegium Jana Pawła II – prof. Grzegorz Górski, Kierownik Katedry Państwa i Prawa KUL. Powitał on przybyłych, a następnie uczynił to ks.

* Uniwersytet Warszawski.

prof. Antoni Dębiński, Dziekan WPPKiA KUL oraz prof. Józef Franciszek Fert, Prorektor KUL. Po powitaniach minutą ciszy uczczono niedawno zmarłych dwóch wybitnych przedstawicieli nauk historyczno-prawnych, prof. Stanisława Płazę z Katedry Historii Prawa Polskiego UJ i prof. Edwarda Szymoszka, Kierownika Katedry Prawa Rzymskiego UŚ i UW.

Po uroczystym otwarciu Zjazdu rozpoczęła się Sesja plenarna. Przewodniczył jej prof. Adam Lityński z UŚ. Jako pierwszy wystąpił prof. Waław Uruszczak z UJ, który mówił na temat: *Rola Kościoła w rozwoju parlamentaryzmu w średniowiecznej Polsce*, a następnie: prof. Tadeusz Maciejewski z UG – *Wpływ Reformacji na przemiany ustroju miast pruskich w I połowie XVI wieku*, prof. Andrzej Zakrzewski z UW – *Wielkie Księstwo Litewskie wobec problemów wyznaniowych w XIV-XVIII w.*, prof. Marian Kallas z UKSW – *Miejsce religii i Kościoła rzymskokatolickiego w polskich aktach*, prof. Michał Pietrzak z UW – *Francuska ustawa o rozdziale Kościoła i państwa z 1905 r* oraz prof. Adam Lityński z UŚ – *O pojęciu praworządności socjalistycznej w Polsce Ludowej*.

Nad przedstawionymi referatami odbyła się dyskusja.

Obrady w sesji popołudniowej odbywały się w trzech sekcjach.

Sekcji I, romanistycznej, przewodniczył prof. Andrzej Sokala z UMK, a referaty wygłosili prof. Bronisław Sitek z UM-W zatytułowany *O Edykcie Teodozjusza 'de fide catholica'. Krótkie uwagi o tolerancji*, mgr Paulina Święcicka z UJ – *Wybrane zmiany fragmentów dotyczących odpowiedzialności akwiliańskiej dokonane w okresie poklasycznym i justyniańskim, których przyczyną mogła być doktryna chrześcijańska – czy rzeczywiście była?*, dr Aldona Jurewicz z UW-M – *Swoboda religijna niewolników w Rzymie*, dr Rafał Wojciechowski z UW – *'Ne Christianum mancipium Iudaeus habeat'*, dr Marzena Dyjakowska z KUL – *Procesy chrześcijan w świetle korespondencji Pliniusza Młodszeo*, dr Jacek Wiewiorowski z UAM – *Uprawnienia gubernatora późnorzymskiego w sprawach religijnych* oraz dr Jakub Urbanik z UW – *Papinian czy Paweł – spór wokół rozwodów późnej starożytności*. Sesja romanistyczna zakończyła się żywą dyskusją.

W ramach Sekcji II wygłoszono następujące referaty: mgr Anna

Karabowicz z UJ – *Stosunki wyznaniowe w Rzeczypospolitej za czasów Stefana Batorego w świetle ustawodawstwa sejmowego*, dr Jerzy Kolarzowski z UW – *Bracia polscy zwani arianami wobec konfliktów politycznych w Rzeczypospolitej w latach 1573-1638*, dr Izabela Lewandowska-Malec z UJ – *Spór Akademii Krakowskiej za panowania Zygmunta II i Władysława IV Wazów*, prof. Marian Ptak z UWr – *Pokój Augsburski na Śląsku*, mgr Maurycy Zajęcki z UAM – *Przedmiot badań nauk historycznoprawnych z punktu widzenia ogólnej metodologii nauk, metodologii historii i teorii prawa (na przykładzie pokoju augsburskiego jako fenomenu historycznego i prawnego)*, prof. dr hab. Marian Mikołajczyk z UŚ – *Żydzi jako oskarżeni przed sądami miejskimi w przedrozbiorowej Polsce*, mgr Małgorzata Janiszewska z UAM – *Próby upaństwowienia sądownictwa kościelnego w Polsce w XVIII wieku* oraz dr Wojciech Organiściak z UŚ – *Kościół w poglądach Wincentego Skrzetuskiego*.

W ramach Sekcji III dr Mariusz Mohyluk z UwB wygłosił referat zatytułowany *Poglądy Kościoła katolickiego w II RP na temat prawa radzieckiego*, a następnie dr Józef Koredczuk z UWr – *Przysięga wyznaniowa w polskim procesie karnym okresu międzywojennego*, dr Maciej Marszał z UWr – *Pakty laterańskie w polskiej myśli politycznej i prawnej okresu międzywojennego*, dr Ewa Kozerska z UO – *Sytuacja Kościoła katolickiego w faszystowskich Włoszech w latach 1922-1939*, dr Tomasz Scheffler z UWr – *Kościół w Trzeciej Rzeszy wobec reżimu hitlerowskiego*, dr Tomasz Kotliński z Wyższej Szkoły Zawodowej w Jarosławiu – *Sprawy wyznaniowe i narodowościowe w adwokaturze polskiej*, mgr Michał Gałędek z UG – *Kompetencje administracji rządowej w kwestiach związków wyznaniowych w województwach północno – wschodnich i na Wołyniu w latach 1920-1939*, dr Andrzej Drogoń – *Niektóre problemy polityki wyznaniowej Sejmu Śląskiego (1922-1939)*, dr Andrzej Szymański z UO – *Prawo kanoniczne w państwie autorytarnym. O. Adolf Ledwolorz, o. Andrzej Bolczyk, o. Dominik Kiesch – śląscy kanoniści franciszkańscy XX w.*

Sobotnia sesja poranna podzielona została również na trzy Sekcje.

Moderatorem obrad w Sekcji I został prof. Tadeusz Maciejewski z UG. Jako pierwszy wystąpił mgr Piotr Michalik z UJ, który wygło-

sił referat zatytułowany *Kilka uwag na temat ceszaropapizmu w Cesarstwie Wschodniorzymskim i Bizantyjskim*, a następnie kolejno: dr Mirosław Sadowski z UW r – *Wczesnoislamska koncepcja władzy państwowej*, dr Andrzej Gaca z UMK – *Prawo kanoniczne, Kościół i duchowieństwo w postanowieniach Prawa Jutlandzkiego Waldemara II z 1241 roku*, dr Ewaryst Kowalczyk z UAM – *Pojęcie i modele średniowiecznej i nowożytnej dobroczynności*, mgr Marek Żurek z UJ – *Późnośredniowieczne ustawodawstwo synodów polskich w sprawach małżeńskich*, dr Ireneusz S. Grat z UwB – *prawo do wolności sumienia w kontekście prawa natury*. Po wysłuchaniu ostatniego referatu wygłoszonego przez mgr Karola Kuźmicza z UwB – *Filozofia religii Immanuela kanta jako przyczyna jego sporu z władzą*, Przewodniczący otworzył dyskusję.

W ramach Sekcji II przedstawiono następujące referaty: dr Marian Małecki z UJ – *Reformy terecjańsko-józefińskie w Galicji*, dr Marcin Kwiecień z UJ – *Reformy stosunków między Państwem a Kościołem w Wielkim Księstwie Toskanii 1765-1790*, dr Katarzyna Maćkowska z KUL – *Amerykańskie stany założycielskie jako model wspólnot wyznaniowych*, dr Wojciech Szafrąński z UAM – *Kościół i duchowni w projekcie konkursowym Wojciecha Olszowskiego do Kodeksu Stanisława Augusta*, mgr Jarosław Dudziński z UŚ – *Władze insurekcji 1794 r a Kościół*, dr Jacek Przygodzki z UW r – *Pozycja prawna ludności żydowskiej pod rządami Rady Najwyższej Tymczasowej Księstwa Warszawskiego (1813-1815)*, dr Andrzej Gulczyński z UAM – *‘Sacrum i profanum’. Ideowe treści cesarskiej rezydencji w Poznaniu*, mgr Przemysław Dąbrowski z UG – *Polscy konserwatyści i narodowi – demokraci wobec kwestii językowych w liturgii Kościoła katolickiego na ziemiach litewsko-białoruskich na przełomie XIX i XX w.*, prof. Andrzej Dziadzio z UJ – *Antysemityzm jako powód konfiskat prasowych. Orzecznictwo Sądu Krajowego w Krakowie (XIX/XX w.)*.

W ramach Sekcji III referaty przedstawili Piotr Krzysztof Marszałek z Dolnośląskiej Szkoły Wyższej Edukacji TWP we Wrocławiu – *Realizacja swobód wyznaniowych w strukturach sił zbrojnych II RP*, dr Zdzisław Zarzycki z UJ – *Nienawiść religijna i rasowa jako*

przyczyna sporów małżeńskich w świetle orzecznictwa Sądu Okręgowego w Krakowie w okresie II wojny światowej, dr Paweł Borecki z UW – *Laickość państwa w świetle dorobku współczesnego konstytucjonalizmu (po 1945 r)*, dr Paweł Leszczyński z Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gorzowie – *Czeskie państwo wyznaniowe – dziedzictwo przeszłości i profil współczesny*, dr Marcin Zaborski z KUL – *Ustrój adwokatury w Polsce w latach 1944-1963. Zarys problematyki*, dr Piotr Fiedorczyk z UwB – *Unifikacja i kodyfikacja prawa rodzinnego na tle stosunków pomiędzy państwem a Kościołem katolickim w Polsce (1944-1964)*, dr Andrzej Pasek z UW r – *Przejmowanie majątku kościelnego na Dolnym Śląsku przez duchowieństwo polskie po zakończeniu II wojny światowej*, dr Wojciech Sławiński z KUL – *Rewindykacja majątku Kościołów ewangelickich na przykładzie byłej gminy ewangelickiej w Chełmży*, dr Marcin Łysko z UwB – *Działalność duszpasterska Kościoła katolickiego w świetle prawodawstwa i praktyki władz okresu gomulkowskiego*, mgr Marek Stus z UJ – *Stosunki między państwem a islamem we Francji w świetle ustawodawstwa oraz praktyki prawno-politycznej (1905-2005)*.

Popołudniowe Obrady plenarne w Collegium Jana Pawła II otworzył prof. Wacław Uruszczak. Ks. dr hab. Franciszek Longchamps de Bérier z UW omówił problem *Neutralnego państwa religijnych obywateli w jurysprudencji Sądu najwyższego*, prof. dr hab. Tomasz Kruszewskiego z UW r – *VI Sejm Prowincjonalny na Śląsku w 1841 r wobec problemu handlu w niedzielę*, prof. dr hab. Józef Ciągwa z URz – *Kościół krakowski a językowe prawa mniejszości słowackiej na Spiszu i Orawie w latach 1920-2005*.

Po przedstawieniu referatów odbyła się dyskusja, a następnie Przewodniczący poszczególnych Sekcji, piątkowych i sobotnich dokonali podsumowania obrad Zjazdu. Głos zabrało również wielu uczestników. Temat, który najczęściej powracał, dotyczył sposobu prowadzenia badań archiwalnych oraz przyszłości nauk historyczno-prawnych.

Ogólnego natomiast podsumowania Zjazdu Katedr Historyków Państwa i Prawa dokonał prof. Jerzy Walachowicz z UAM. Przed wszystkim odniósł się do tematu tegorocznego Zjazdu. Podzielił się

z zebranymi spostrzeżeniem o wciąż żywej obecności zasady *Cuius regio eius religio*, choć od jej powstania minęło już kilkaset lat. Wyraził wdzięczność za tak liczne przybycie oraz za przedstawienie tak wielu interesujących referatów. Podkreślił, iż szczególnej radości przysparza mu fakt, iż ponad połowa z nich należała do młodszych pracowników naukowych. Profesor nie szczędził jednak także słów krytyki w stosunku do referatów, które uznał za zbyt długie, i zapelował, aby w przyszłości skrócić czas przewidziany dla prelegentów, zaś wydłużyć czas na dyskusję.

Zamykając Zjazd Historyków Państwa i Prawa w 2006 r. prof. Grzegorz Górski gorąco podziękował przybyłym za obecność, wytrwałość i wyrozumiałość. Szczególne zaś dziękował dr Marzenie Lipskiej i dr Leszkowi Ćwikło z Katedry Historii Państwa i Prawa KUL za przygotowanie Zjazdu.

Elżbieta Loska*

* Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego.